

Strategische verkenning Buitenshuisproject

Strategische verkenning Buitenshuisproject

Colofon

Auteurs

B. Wijnen
R. van der Zanden
T. van Doesum
J. Lokkerbol

Vormgeving en productie

Canon Nederland N.V.

Beeld

Gettyimages.nl

De uitgave is te downloaden via www.trimbos.nl/webwinkel. Artikelnummer **AF1764**.

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 - 297 11 00
F: 030 - 297 11 11
E: bwijnen@trimbos.nl
www.trimbos.nl

© 2020, Trimbos-instituut, Utrecht.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoud

Samenvatting	5
Inleiding	7
Methode	9
Domeinanalyse	9
Expert group	9
Kwantificering gevolgen	9
Resultaten	11
Domeinanalyse	11
Maatschappelijke baten als gevolg van het Buitenshuisproject	12
Kwaliteit van leven (inclusief stress)	12
Mishandeling en verwaarlozing	14
Gezondheid(zorg)	14
Openbare orde en veiligheid	15
Onderwijs	16
Werk en inkomen	16
Mantelzorg	16
Maatschappelijke kosten als gevolg van het Buitenshuisproject	18
Discussie en duiding van resultaten	21
Conclusie	22
Referenties	25

Samenvatting

Introductie

Het Buitenshuisproject is primair gericht op het reduceren van stress in de thuissituatie van gezinnen met kinderen van ouders met psychische problemen of kinderen van ouders met een verslaving (KOPP/KOV-kinderen) en het verhogen van welbevinden van KOPP/KOV-kinderen door ze meer tijd te laten doorbrengen buiten het gezin, in een gewone, ontspannen omgeving. Omdat er op dit moment weinig evidentie beschikbaar is op het gebied van de (kosten-)effectiviteit van het Buitenshuisproject, bevat deze strategische verkenning in de eerste plaats een eerste globale inschatting van de mogelijke kosten en effecten van de uitrol van een dergelijke aanpak. Het doel van deze strategische verkenning (maatschappelijke businesscase) is daarbij om meer inzicht te verkrijgen in deze mogelijke kosten en baten van het Buitenshuisproject, om zo een beter onderbouwd gesprek over de financiering van het Buitenshuisproject te kunnen faciliteren. De resultaten van deze verkenning zijn daarmee primair gericht op lokale of regionale beleidsmakers (gemeentes), om kennis te nemen van de potentiële baten en kosten die het aanbieden van het Buitenshuisproject teweeg kunnen brengen.

Methode

In overleg met klinische experts en op basis van wetenschappelijke evidentie is een boomdiagram opgesteld waarin de relevante domeinen in kaart werden gebracht waarop investeren in het Buitenshuisproject mogelijk van invloed kan zijn. Zes linking pins en een teamleider (vanaf hier: de linking pins) vanuit drie gemeenten die deelnemen aan het Buitenshuisproject werden gevraagd om aanvullingen te maken op deze gevolgen. Vervolgens zijn de concretere gevolgen die werden geïdentificeerd voor zover mogelijk op basis van de literatuur gekwantificeerd. Hierbij werd gerekend met een meer conservatief en minder conservatief scenario van de baten en kosten die op een domein ontstaan binnen de doelgroep. Een conceptversie van het rapport, inclusief de geïdentificeerde en gekwantificeerde gevolgen van het Buitenshuisproject, is uitgestuurd naar alle deelnemende gemeenten (en respectievelijke linking pins) en naar Augeo voor feedback.

Resultaten

Uit deze verkenning volgt dat het Buitenshuisproject doorwerkt op zeven, op sommige punten deels overlappende, domeinen, namelijk: 1) huisvesting/financiën; sociaal netwerk; gezondheid; openbare orde en veiligheid; onderwijs; werk en inkomen; en mantelzorg. Binnen deze domeinen zijn de volgende effecten gekwantificeerd: verhoging kwaliteit van leven (als gevolg van gereduceerde stress); reductie in kosten als gevolg van mishandeling en verwaarlozing; reductie in het zorggebruik als gevolg van een verlaging van de kans op het

ontwikkelen van een psychische stoornis; reductie in de kans op een benodigde maatregel op het gebied van jeugdbescherming; en verhoging van de productiviteit van de ouders.

Bij het in kaart brengen van de kosten van het aanbieden van het Buitenshuisproject, is gekeken naar de kosten voor de buitenshuis activiteit; kosten voor de inzet van de linking pins; kosten voor het volgen van de training traumasensitief werken; en overige kosten voor kleinere uitgaven (zoals bijvoorbeeld de inzet van aanvullende diensten).

Conclusie

Het is nog te vroeg om harde conclusies te trekken over de baten en kosten als gevolg van de implementatie van het Buitenshuisproject. Deze verkenning laat wel zien dat er substantiële kosten gemoeid zijn met het Buitenshuisproject, primair als gevolg van de buitenshuis activiteit van de kinderen en de inzet van de linking pin. Naast substantiële kosten ontstaan er mogelijk ook substantiële baten als gevolg van het Buitenshuisproject, primair in de vorm van een verbetering in de kwaliteit van leven van de ouders en de kinderen en een mogelijke reductie in uithuisplaatsing, die in potentie opwegen tegen de totale kosten van het project.

De strategische verkenning laat zien dat de kosten van het Buitenshuisproject worden gedragen door gemeenten en de landelijke overheid, en dat de baten bij verschillende belanghebbenden terechtkomen (het gezin en de naasten, de gezondheidszorg, werkgevers, gemeenten en de landelijke overheid). Directe baten voor de gemeenten hebben vooral betrekking op openbare orde en veiligheid, vermindering in criminaliteit, en onderwijs.

De potentiële waarde van het Buitenshuisproject is, bij het huidige gebrek aan evidentie, per definitie onzeker, maar de strategische verkenning laat zien dat het Buitenshuisproject veelbelovend is in termen van de verhouding tussen kosten en baten. Om meer zekerheid te krijgen over de maatschappelijke kosten en baten van het Buitenshuisproject lijkt het het meest waardevol om meer evidentie te verzamelen op het gebied van de kwaliteit van leven van de ondersteunde gezinnen en kosten op het gebied van openbare orde & veiligheid.

Inleiding

Nederland telt 577.000 kinderen onder de 18 jaar van ouders met psychische problemen of kinderen van ouders met een verslaving (KOPP/KOV-kinderen). Zij hebben 2 tot 4 keer zoveel kans om zelf een psychische stoornis te ontwikkelen (Havinga et al., 2017; Thorup et al., 2018) en hebben 2 tot 3 keer zoveel kans op kindermishandeling (Kelleher, Chaffin, Hollenberg, & Fischer, 1994; Verdurmen et al., 2007). Uit resultaten van de nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen blijkt dat, hoewel ingezet wordt op het verminderen van het aantal slachtoffers van kindermishandeling, er de afgelopen jaren geen daling is geweest in het aantal slachtoffers. Er wordt daarom sterk aanbevolen om te investeren in goede signalering, preventie en interventie (Alink et al., 2018; van Lieshout et al., 2018). Naast KOPP/KOV-kinderen lopen ook kinderen van ouders met een licht verstandelijke beperking (LVB) een groter risico op een onveilige gezinssituatie, wat een negatief effect heeft op het welbevinden van het kind (Hoefnagels, 2015).

Het is bekend dat vroeg ingrijpen in opvoeden een positief effect heeft op een breed scala aan uitkomsten (National Institute for Health Care Excellence, 2012). Zo kan vroegtijdige preventie en aanpak van pedagogische en psychosociale problemen leiden tot: 1) minder kosten in het speciaal onderwijs en de schoolbegeleiding; 2) minder criminaliteit met lagere uitgaven voor politie en justitie; 3) minder herstelkosten van schade (materieel en immaterieel) voor burgers door jeugdcriminaliteit; 4) lagere medische kosten voor de behandeling van de gevolgen van kindermishandeling en een afname van mishandeling en verwaarlozing; 5) minder uitkeringen voor invaliditeit en werkloosheid; 6) meer inkomen door hogere arbeidsparticipatie; 7) hogere opleidingsgraad; en 8) hogere kwaliteit van leven.

Het doel van het Buitenshuisproject is het reduceren van stress in de thuissituatie van KOPP/KOV-gezinnen en het verhogen van welbevinden van het KOPP/KOV-kind door het meer tijd te laten doorbrengen buiten het gezin, in een gewone, ontspannen omgeving. Het project richt zich hierbij primair op een hoog-risicogroep waarbij sprake is van chronische onveiligheid. Hiermee wordt onder andere beoogd de kans op psychische problemen bij het kind vroeger of later in het leven te verkleinen en een gedwongen kader of uithuisplaatsing van het kind te voorkomen. De kinderen krijgen twee jaar reguliere kinderopvang, buitenschoolse opvang (BSO) of een buitenschoolse activiteit aangeboden zoals een sportclub of huiswerkbegeleiding. Het kind heeft zo de gelegenheid mee te draaien met leeftijdgenootjes, vriendjes te maken, te ontspannen en positieve ervaringen op te doen (Haverman, 2018).

Het doel van deze strategische verkenning (maatschappelijke businesscase) is om meer inzicht te verkrijgen in de mogelijke kosten en baten van het Buitenshuisproject. In een dergelijke verkenning wordt bekeken welke kosten en baten gemoeid kunnen zijn met het Buitenshuisproject en ook welke belanghebbenden hierbij een rol spelen. In deze strategische verkenning staat daarmee de hoofdvraag centraal:

Welke kosten en baten kunnen bij het aanbieden van het Buitenshuisproject ontstaan voor de maatschappij, uitgesplitst naar diverse belanghebbenden?

Het doel van de strategische verkenning is dus expliciet niet om 'hard bewijs' te leveren voor de kosteneffectiviteit van investeren in het Buitenshuisproject. Dat is namelijk niet mogelijk zolang er geen wetenschappelijke evidentie beschikbaar is over de effectiviteit van het Buitenshuisproject. Het doel is om in deze fase inzichtelijk te maken welke type kosten en baten er kunnen ontstaan als gevolg van het investeren in het Buitenshuisproject en dit te onderbouwen waar mogelijk, om zo een beter onderbouwd gesprek over de financiering van het Buitenshuisproject te kunnen faciliteren.

De resultaten van deze verkenning zijn in eerste instantie gericht op lokale of regionale beleidsmakers (gemeentes) om kennis te nemen van de potentiële baten en kosten die het aanbieden van het Buitenshuisproject met zich mee kunnen brengen. Gegeven het intersectorale en preventieve karakter van het Buitenshuisproject zijn mogelijke gevolgen wellicht niet direct waarneembaar of worden deze mogelijk niet meegenomen bij (regionale of lokale) investeringsbeslissingen. Wanneer uit deze strategische verkenning blijkt dat de baten voor de regionale of lokale overheden niet toereikend zijn, maar dat de verhouding tussen de baten en kosten voor de maatschappij als geheel positief zijn, dan kan dit ook voor beleidsmakers op nationaal niveau een signaal zijn dat financiële incentives nodig zijn om de implementatie van het Buitenshuisproject te stimuleren.

Methode

Domeinanalyse

In overleg met klinische experts en op basis van wetenschappelijke evidentie is een boomdiagram opgesteld waarin de domeinen in kaart werden gebracht waarop investeren in het Buitenshuisproject mogelijk van invloed kan zijn. Vervolgens werden specifieke gevolgen binnen deze domeinen (bijv. vermindering in productiviteitsverlies binnen het domein werk en inkomen) waar mogelijk op basis van literatuur gekwantificeerd. Hiervoor zijn literatuur searches uitgevoerd naar de diverse gevolgen in het boomdiagram.

Aan de kostenkant is gekeken naar de verschillende soorten kosten die gemoeid zijn met het aanbieden van het Buitenshuisproject.

Expert group

Zes linking pins en een teamleider (vanaf hier: de linking pins) vanuit drie gemeenten die deelnemen aan het Buitenshuisproject werden gevraagd om aanvullingen te maken op de mogelijke gevolgen van het Buitenshuisproject die op basis van literatuuronderzoek werden gevonden. Ook werd de linking pins gevraagd een inschatting te maken van de prevalentie van de verschillende problematieken die kunnen spelen binnen de gezinnen die meedoen aan het Buitenshuisproject. Een conceptversie van het rapport, inclusief de geïdentificeerde en gekwantificeerde gevolgen van het Buitenshuisproject, is vervolgens uitgestuurd naar alle deelnemende gemeenten (en respectievelijke linking pins) en naar Augeo voor feedback.

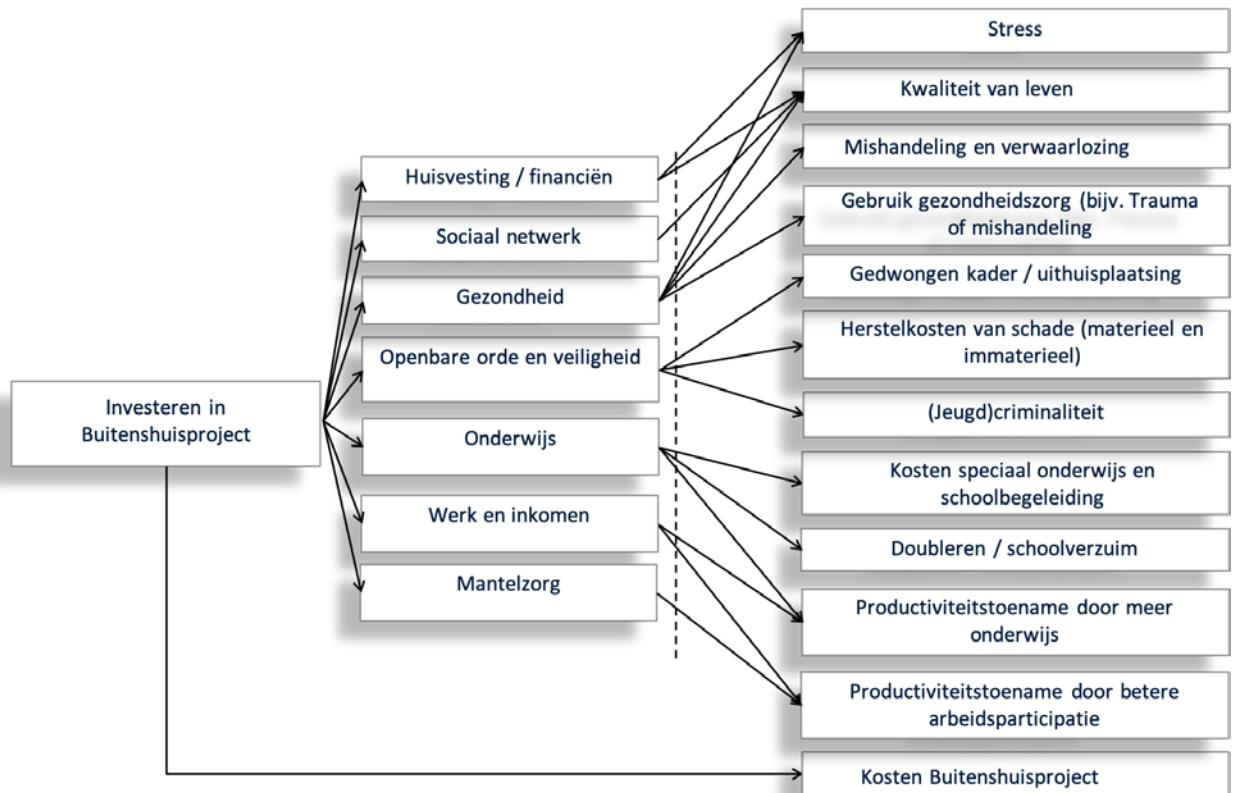
Kwantificering gevolgen

De concretere gevolgen die werden geïdentificeerd zijn voor zover mogelijk op basis van de literatuur gekwantificeerd. Hierbij geldt dat gevolgen in het huidige moment en/of in de toekomst kunnen spelen. Bijvoorbeeld, gezinnen zullen op het moment dat ze deelnemen aan het Buitenshuisproject naar verwachting een lagere kwaliteit van leven ervaren als gevolg van hun problematiek, maar de verwachting is ook dat er in de toekomst sprake zal zijn van een verlies aan kwaliteit van leven, als gevolg van de grotere kans die kinderen hebben op het zelf ontwikkelen van psychische problematiek. Omdat er nog geen evidentie beschikbaar is over de effectiviteit van het Buitenshuisproject, werd in geval van kwantificering van de gevolgen gerekend met conservatieve schattingen van de mate waarin het Buitenshuisproject zal leiden tot een verbetering binnen domeinen. Hierbij werd gerekend met twee varianten: een meer en minder conservatief scenario m.b.t. de inschatting van de potentiële effecten van het Buitenshuisproject. Hierbij werd gerekend met een vermindering van 5% (meer conservatief) en 10% (minder conservatief) van de kosten die op een domein ontstaan binnen de doelgroep. Wanneer op basis van literatuur gegevens beschikbaar waren over

de vermindering van kosten in specifieke domeinen als gevolg van een interventie, dan werd vanwege de beschikbaarheid van deze directere relatie tussen interveniëren enerzijds en de impact op maatschappelijke kosten anderzijds, gerekend met 10% en 20% van de in de literatuur gerapporteerde vermindering in kosten. Als gevolgen niet konden worden gekwantificeerd, maar wel aannemelijk waren, werden deze opgenomen als pro memorie (PM) post. Bij de PM-posten is vervolgens aangegeven of de verwachting is dat deze positief of negatief veranderen als gevolg van het Buitenshuisproject.

Resultaten

Domeinanalyse

Figuur 1: overzicht van de domeinen waarop het Buitenshuisproject van invloed kan zijn

Het Buitenshuisproject werkt door op zeven, op sommige punten deels overlappende, domeinen, namelijk:

- Huisvesting/financiën,
- Sociaal netwerk,
- Gezondheid,
- Openbare orde en veiligheid,
- Onderwijs,
- Werk en inkomen, en
- Mantelzorg

De gezinnen die ondersteund worden in het kader van het Buitenshuisproject worden gekenmerkt door een diversiteit aan problematiek. De linking pins schatten in dat bij een groot deel van de gezinnen problemen met de financiën spelen en dat er bij een kleiner deel van de gezinnen bovendien sprake is van risico op uithuiszetting als gevolg van financiële problemen.

Ook problemen in het sociale netwerk en met betrekking tot de gezondheid spelen volgens de linking pins bij de meerderheid van zowel de ouders als de kinderen een rol.

Justitiële problemen komen met name bij de ouders van de gezinnen voor en in mindere mate bij de kinderen. Daarnaast schatten de linking pins in dat bij een deel van de gezinnen de problemen en onveiligheid voor de kinderen zodanig zijn, dat een gedwongen kader of uithuisplaatsing dreigt.

Op het gebied van onderwijs is de problematiek divers. Binnen de gezinnen die deelnemen aan het Buitenshuisproject speelt er geen problematiek op het gebied van doubleren bij de kinderen, maar er is wel sprake van veel verzuim, of van externaliserende gedragsproblematiek op school. Voor de ouders geldt dat de situatie thuis ze kan weerhouden om een opleiding te volgen die ze anders mogelijk wel hadden kunnen volgen. Dit uit zich in het feit dat linking pins met ouders geregeld doelen stellen die gericht zijn op bijvoorbeeld het starten van een opleiding in de periode van twee jaar dat de linking pin gekoppeld is aan een gezin.

Problemen op het gebied van arbeid spelen volgens de linking pins ook bij een meerderheid van de ouders. Dit betreft dan met name de situatie dat ouders niet of minder kunnen werken als gevolg van hun psychische problematiek, of dat ze onder hun niveau werken.

Bij veel van de gezinnen geldt dat de kinderen (of partner) mantelzorgtaken op zich nemen, door taken op zich te nemen die ze hoogstwaarschijnlijk niet op zich hadden genomen wanneer er geen sprake was geweest van psychische problematiek bij de ouder.

Maatschappelijke baten als gevolg van het Buitenshuisproject

Kwaliteit van leven (inclusief stress)

Stress en diverse problematieken die spelen binnen de gezinnen die deelnemen aan het Buitenshuisproject gaan gepaard met een verlies aan kwaliteit van leven, voor zowel kind als ouder. Het Buitenshuisproject is gericht op het reduceren van stress in de thuissituatie van KOPP/KOV-gezinnen en het verhogen van welbevinden van het KOPP/KOV-kind. De verwachting is daarmee dat het Buitenshuisproject leidt tot een verhoging van de kwaliteit van leven. Kwaliteit van leven dient volgens de richtlijnen voor economisch onderzoek (Zorginstituut Nederland, 2015) gemeten te worden met de EQ-5D-5L, gewaardeerd tegen Nederlandse tarieven. De EQ-5D-5L beschouwt vijf domeinen, namelijk: mobiliteit, zelfzorg, dagelijkse activiteiten, pijn/ongemak en angst/depressie. Versteegh et al. (2016) brachten in kaart hoe de Nederlandse bevolking elk van deze vijf domeinen waardeert en dus ook hoe voor de Nederlandse bevolking scores op deze vijf domeinen zich vertalen in utiliteit, en daarmee kwaliteit van leven (Versteegh et al., 2016). Hierbij is utiliteit een score die gelijk is aan 1 voor iemand die in perfecte gezondheid verkeert, en gelijk is aan 0 voor iemand die een staat van gezondheid heeft die qua preferentie gelijk is aan niet in leven zijn. Kwaliteit van leven combineert deze utiliteit met de tijdsdimensie, waarbij één kalenderjaar in perfecte gezondheid (een utiliteit van 1) gelijk staat aan één Quality Adjusted Life Year (QALY). Op diezelfde manier staat twee jaar in een staat van gezondheid met een utiliteit van 0,75 gelijk aan 1,5 QALY, en staat drie jaar in een staat van gezondheid met een utiliteit van 0,3 gelijk aan 0,9 QALY. Het verbeteren van iemands situatie kan zich uiten in een verhoogde utiliteit, en

daarmee dus in een toename in het aantal QALYs. Een toename in QALYs vertegenwoordigt in Nederland een bepaalde waarde, wat maakt dat een interventie die meer QALYs verhoogt, ook meer mag kosten (zie hieronder).

De reductie in stress die het Buitenshuisproject beoogt, ontstaat doordat kinderen één of meerdere dagen in de week buitenshuis zijn, wat de ouders meer ruimte geeft, bijvoorbeeld om hun eigen leven beter op de baan te brengen, of om te kunnen werken aan eigen herstel. Hypothetisch gezien zou dit door kunnen werken op de EQ-5D-5L domeinen van dagelijkse activiteiten (doordat er voor de ouders een niet geringe hoeveelheid tijd vrijkomt waarin de dagelijkse activiteiten met minder problemen kunnen worden uitgevoerd), zelfzorg (door vermindering van stress), of angst/depressie (doordat er ruimte ontstaat, ook mentaal, om aan het eigen herstel te werken). Stel dat het Buitenshuisproject op één van deze drie domeinen zorgt voor een vooruitgang van één punt (op een vijfpuntsschaal) bij de ouders. Afgaande op de resultaten van Versteegh ea, zou dit zich vertalen in een gemiddelde utiliteitswinst van 0,065¹ per ouder, oftewel 0,260 QALY-winst voor de ouders gedurende de twee jaar dat het Buitenshuisproject ze ondersteunt² (Versteegh et al., 2016).

Zorginstituut Nederland hanteert een waardering voor een toename in QALY die afhankelijk is van de ziektelast³ van een persoon, variërend van 80.000 euro per QALY voor de groep met de zwaarste ziektelast (een ziektelastgewicht van meer dan 0,7), 50.000 euro per QALY voor de groep met 'middelmatische' ziektelast (een ziektelastgewicht van tussen de 0,4 en de 0,7) tot 20.000 euro per QALY voor de groep met de laagste ziektelast (een ziektelastgewicht tussen de 0,1 en 0,4) (Zwaap, Knies, Van der Meijden, Staal, & Van der Heiden, 2015). Onder de aanname dat één van de ouders in de categorie zit met de laagste ziektelast, en één van de ouders in de middelste categorie, vertegenwoordigt deze QALY-winst een waarde van 9.110 euro⁴ voor de ouders gedurende de twee jaar van het Buitenshuisproject. Uitgaande van een vergelijkbare verbetering in kwaliteit van leven voor de gemiddeld twee kinderen binnen het gezin, leidt dit tot een totale waarde van 18.220⁵ per gezin gedurende de twee jaar waarin het Buitenshuisproject een gezin ondersteunt. In het meest conservatieve scenario wordt gerekend met 50% van deze waarde (bijvoorbeeld doordat de toename in kwaliteit van leven niet direct start, maar gedurende de twee jaar geleidelijk ontstaat). In het minder conservatieve scenario is gerekend met 200% van deze waarde (bijvoorbeeld doordat niet op één maar op twee van de domeinen dagelijkse activiteiten, zelfzorg of angst/depressie een punt vooruitgang wordt geboekt, doordat er twee punten vooruitgang wordt geboekt op één van de domeinen, of doordat de effecten ook na het Buitenshuisproject nog twee jaar aanhouden). In de scenario's wordt daarom gerekend met een waarde van 9.100 euro per gezin (meest conservatief) en 36.450 euro per gezin (minder conservatief).

---

1 Het gemiddelde van één stap verbetering in zelfzorg (0,168/4), één stap verbetering in dagelijkse activiteiten (0,192/4) en één stap verbetering in angst/depressie (0,421/4).

2 $0,065 * 2 \text{ (ouders)} * 2 \text{ (jaar)} = 0,260$.

3 Ziektelast wordt uitgedrukt op een schaal van 0 (geen ziektelast) tot 1 (hoogst denkbare ziektelast) en kan grofweg gezien worden als $1 - \text{utiliteit}$.

4 $0,130 * 20.000 + 0,130 * 50.000 = 9.112$.

5 $0,130 * 20.000 + 0,130 * 50.000 + 0,130 * 20.000 + 0,130 * 50.000 = 18.223$.

Mishandeling en verwaarlozing

Thielen ea (2016) lieten zien dat 'child maltreatment', gedefinieerd als emotionele verwaarlozing, fysiek, psychologisch of seksueel misbruik, op de lange termijn gepaard gaat met verhoogd zorggebruik en productiviteitsverlies (Thielen et al., 2016). Thielen ea (2016) lieten zien dat binnen deze groep additionele kosten worden gemaakt op het gebied van zorggebruik en productiviteitsverlies (in de vorm van verzuim), van naar schatting tussen de 913 en 3.040 euro per jaar⁶. Dit werd gevonden bij mensen die gemiddeld 39,2 jaar oud waren, wat betekent dat er tientallen jaren na de verwaarlozing of misbruik nog een verschil in maatschappelijke kosten is te zien. Rekenend met een periode van 30 jaar, met gemiddelde kosten van ongeveer 2.230 per jaar⁷, en een verdisconteringsfactor van 4% (in lijn met de richtlijn voor het uitvoeren van economische evaluaties in de gezondheidszorg van ZiNL (Zorginstituut Nederland, 2015), leidt dit naar schatting tot 38.600 euro aan maatschappelijke kosten op het gebied van verhoogd zorggebruik en productiviteitsverlies. Stel dat 5% (meest conservatief) of 10% (minder conservatief) van deze kosten kunnen worden voorkomen door het Buitenshuisproject, dan vertegenwoordigt dat een waarde van ongeveer 3.860 euro per gezin met twee kinderen in het meest conservatieve scenario en 7.730 euro per gezin met twee kinderen in het minder conservatieve scenario.

Gezondheid(zorg)

De additionele zorgkosten voor de kinderen zijn reeds in kaart gebracht onder het kopje *Mishandeling en verwaarlozing* en het huidige verlies in kwaliteit van leven werd in kaart gebracht onder het kopje *Kwaliteit van leven (inclusief stress)*, maar wat nog niet is gekwantificeerd in de bovenstaande twee paragrafen betreft het additionele verlies aan kwaliteit van leven doordat jongeren van ouders met psychische problemen of ouders met een verslaving 2 tot 4 keer zoveel kans hebben op het zelf ontwikkelen van een psychische stoornis (Havinga et al., 2017; Thorup et al., 2018). De Graaf ea (2012) lieten op basis van NEMESIS-2 data zien dat de lifetime prevalentie van verschillende mentale stoornissen ongeveer tussen 9 en 20% ligt (20,2% voor stemmingsstoornis, 19,6% voor angststoornis, 19,1% voor middelenstoornis en 9,2% voor aandachtstekort- of gedragsstoornis) (De Graaf, Ten Have, Van Gool, & Van Dorsselaer, 2012). Ervan uitgaande dat de additionele kans op een stemmingsstoornis, angststoornis of een middelenstoornis op latere leeftijd van het kind gemiddeld 39,27%⁸ bedraagt, en rekenend met een gemiddelde ziektelast van 0,30⁹ gedurende een periode van twee jaren, zien we dat het verlies in kwaliteit van leven een waarde vertegenwoordigt van zo'n 4.720 euro¹⁰. Stel dat 5% (meest conservatief) of 10% (minder conservatief) van deze kosten kunnen worden voorkomen door het Buitenshuisproject,

---

6 Uitgaande van het gemiddelde van de kosten in geval van *emotional abuse* en *multiple abuse* en indexering van 2013 naar 2018 prijzen.

7 De gemiddelde kosten uit tabel 2 van Thielen ea (2016) voor *emotional abuse* en *multiple abuse* $(1.360 + 2.893) / 2 = 2.126,50$. Geïndexeerd naar 2018 prijzen is dit gelijk aan 2.234,51 euro per jaar.

8 De (ongewogen) gemiddelde lifetime prevalentie van stemmingsstoornis, angststoornis en middelenstoornis bedraagt 19.63%. Deze kans is gemiddeld 3x groter voor kinderen van ouders met psychische problemen of ouders met een verslaving, dus 58.90%, waarmee de additionele kans gelijk is aan $58.90\% - 19.63\% = 39.27\%$.

9 Gemiddelde van een *moderate major depressive disorder* (0.396), een *moderate anxiety disorder* (0.133) en een *moderate alcohol use disorder* (0.373) als gerapporteerd in Salomon ea (2015) (Salomon et al., 2015).

10 $39,27\% * 0,301 * 2$ (jaren) * 20.000 euro (waardering per QALY) = 4.722 euro.

dan vertegenwoordigt dat een waarde van éénmalig ongeveer 470 euro per gezin met twee kinderen in het meest conservatieve scenario en 940 euro per gezin met twee kinderen in het minder conservatieve scenario.

Openbare orde en veiligheid

Binnen het domein van openbare orde en veiligheid vallen kosten die het gevolg kunnen zijn van criminaliteit, zowel bij ouder als bij kind, zoals bijvoorbeeld herstelkosten van schade (materieel en immaterieel). Daarnaast beschouwen we binnen dit domein de kosten van een gedwongen kader en uithuisplaatsing. Eventuele baten van het Buitenshuisproject op het gebied van criminaliteit worden binnen de strategische verkenning meegenomen als PM-post, om aan te geven dat er binnen dit domein wel degelijk (positieve) effecten kunnen bestaan, maar dat deze niet worden gekwantificeerd, in dit geval omdat het moeilijk hard te maken is in welke mate criminaliteit af zal nemen als gevolg van een reductie in stress binnen deze gezinnen. De link tussen het Buitenshuisproject en een gedwongen kader of uithuisplaatsing lijkt directer en wordt daarom wel beschouwd.

Het NJi beschrijft¹¹ dat een gedwongen kader gaat over verplichte maatregelen voor ouders of jongeren, zoals jeugdbescherming en jeugdreclassering. Het Sociaal Cultureel Planbureau (Pommer & Sadiraj, 2016), schatte in dat de kosten in het kader van jeugdbescherming en jeugdreclassering gelijk zijn aan respectievelijk 5.300 euro en 2.500 euro¹² per maatregel voor kinderen met een voogdijmaatregel. In een onderzoek naar de kostprijzen voor onder andere jeugdbescherming en jeugdreclassering uitgevoerd door adviesbureau Berenschot (Hanekamp, 2018), werden de kosten van een ondertoezichtstelling geschat op 10.629 euro per jaar¹³. In de huidige inschatting van de kosten en baten van investeren in het Buitenshuisproject werd gerekend met de meer recente inschatting van de kostprijs zoals in kaart gebracht door Berenschot. Stel dat het Buitenshuisproject leidt tot een afname van 5%-punt (meest conservatief) of 10%-punt (minder conservatief) in de kans op een benodigde maatregel op het gebied van jeugdbescherming, dan leidt dit tot maatschappelijke baten van 1.060¹⁴ euro per gezin met twee kinderen in het meest conservatieve scenario en 2.130¹⁵ euro per gezin met twee kinderen in het minder conservatieve scenario.

SEO bracht in een rapport uit 2011 in kaart wat de mogelijke besparing op het gebied van uithuisplaatsing is als gevolg van thuisbegeleiding van gezinnen die te maken hebben met onder andere verslaving of psychiatrische problematiek (Houkes, 2011). Hierbij werden de kosten van uithuisplaatsing opgebouwd uit pleegoudervergoedingen, begeleidingskosten van pleeggezinnen en de kosten van residentiële jeugdzorg. Afgaande op de evidentie van een Brits onderzoek naar de effecten van ondersteuning van gezinnen (Forrester, Copello, Waissbein, & Pokhrel, 2008), werden verminderde kosten door SEO als gevolg van een daling in uithuisplaatsing geschat op 56.800 euro per gezin over een periode van 3,5 jaar¹⁶. Wanneer gerekend wordt met 10% (meest conservatief) of 20% (minder conservatief) van

---

11 <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/Veel-gestelde-vragen-over-de-jeugdsector>.

12 Geïndexeerd naar 2018 prijzen.

13 Uitgaande van 12 maanden a 859 euro en geïndexeerd naar 2018 prijzen.

14 $€10.629 * 0.05 * 2$ (kinderen) = €1.063.

15 $€10.629 * 0.1 * 2$ (kinderen) = €2.126.

16 51.536 euro geïndexeerd van 2011 naar 2018 prijzen.

deze besparing, dan komt dat neer op 11.370 euro per gezin met twee kinderen in het meest conservatieve scenario en 22.750 euro per gezin met twee kinderen in het minder conservatieve scenario.

Onderwijs

Binnen de gezinnen kan er sprake zijn van problematiek op het gebied van onderwijs, maar de effecten van het Buitenshuisproject op deze problematiek zijn moeilijk te onderbouwen. Een belangrijke kostenpost in het domein van onderwijs betreft doubleren (blijven zitten), wat gepaard gaat met hoge kosten voor de maatschappij (5.485 euro per jaar in de basisschool en 8.400 euro per jaar op het voortgezet onderwijs (Drost, 2014))¹⁷. De linking pins geven echter aan dat er in de gezinnen die ze begeleiden geen sprake lijkt te zijn van doubleren, mogelijk door het relatief kleine aantal kinderen dat op het voortgezet onderwijs zit. Wel is er sprake van verzuim, wat mogelijk kan leiden tot inzet van een leerplichtambtenaar. Volgens de Handleiding Intersectorale Kosten en Baten van (preventieve) interventies van Drost ea (2014), bedragen de kosten van een leerplichtambtenaar ongeveer 44 euro per uur¹⁸. Als laatste is het nog zo dat het Buitenshuisproject met een deel van de ouders doelen stelt om weer een opleiding te gaan starten, wat zich potentieel kan vertalen in verbeterde arbeidsproductiviteit en dus maatschappelijke baten. Echter, omdat voor elk van deze posten geldt dat ze ofwel relatief gering zijn ten opzichte van de totale kosten en baten die in dit rapport in kaart worden gebracht, ofwel dat niet hard te maken is dat het Buitenshuisproject deze posten voor meer dan een klein deel zou kunnen beïnvloeden, wordt gekozen om de potentiële baten op het domein van onderwijs niet te kwantificeren, maar te benoemen als PM-post.

Werk en inkomen

Op het domein van arbeid kunnen er maatschappelijke baten ontstaan wanneer het Buitenshuisproject zou leiden tot een daling in uitkeringen of een toename in productiviteit door het starten van werk of een verhoogde productiviteit binnen bestaand arbeidsverband. De Graaf ea (2011) brachten in kaart dat mensen met een psychische aandoening gemiddeld genomen 12 additionele dagen per jaar verzuimen (De Graaf et al., 2012). Deze 12 dagen vertegenwoordigen een waarde van ongeveer 3.470 euro¹⁹. Gedurende de twee jaar dat gezinnen begeleid worden, bedraagt dit naar schatting 6.940 euro voor een ouder met psychische problemen. Wanneer het Buitenshuisproject deze additionele verzuimdagen bij één ouder met 1 dag (meest conservatief) of 2 dagen (minder conservatief) per jaar zou reduceren, bijvoorbeeld doordat ouders meer ruimte hebben om aan hun mentale gezondheid te werken, of doordat ze flexibeler kunnen zijn doordat hun kinderen door de buitenshuis activiteit minder tijd van de ouders vragen, dan vertegenwoordigt dit een waarde van ongeveer 580 euro per twee jaar in het meest conservatieve scenario en 1.160 euro per twee jaar in het minder conservatieve scenario.

Mantelzorg

Mantelzorg gaat gepaard met een risico op overbelasting en binnen mantelzorgers komt vaker depressie voor. Omdat kinderen van ouders met psychische problemen of ouders met

---

17 Beide bedragen geïndexeerd van 2012 naar 2018 prijzen.

18 Bedrag geïndexeerd van 2012 naar 2018 prijzen.

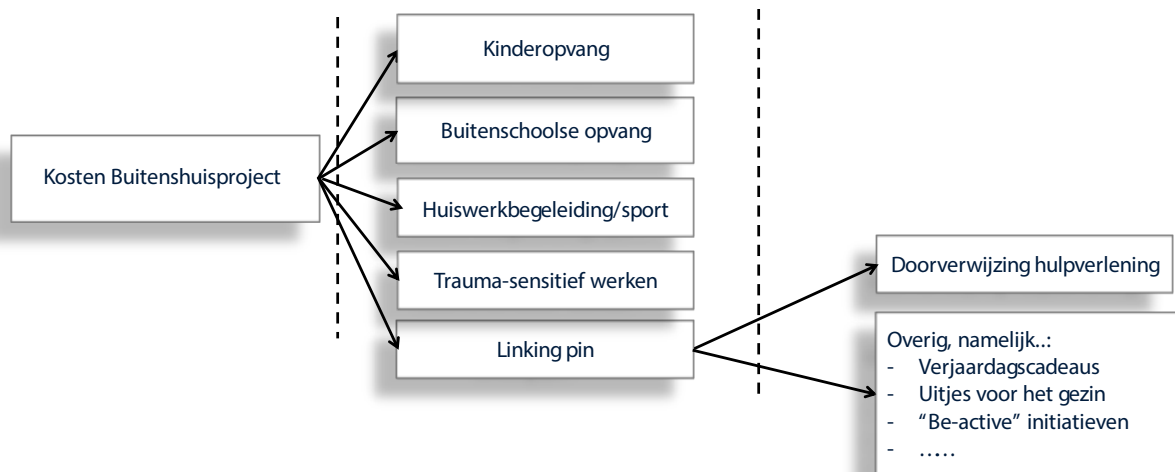
19 12 dagen * 8 uur * 34.75 (2014 prijzen), en geïndexeerd naar 2018 prijzen.

een verslaving vaker de rol van mantelzorger op zich nemen, kan dit mogelijk leiden tot een verlies in kwaliteit van leven en een grotere kans op het ontwikkelen van een depressie op latere leeftijd. Omdat deze twee mogelijke effecten al beschouwd werden in de paragrafen over *kwaliteit van leven* en *gezondheid*, worden deze hier niet nogmaals beschouwd. Ook de partner kan mantelzorgtaken op zich nemen, wat ten koste kan gaan van productiviteit, maar wat ook gepaard kan gaan met een grotere kans op het ontwikkelen van een depressie, met het daarmee gepaard gaande verlies van kwaliteit van leven en productiviteit, en toename in zorgkosten. Omdat deze baten erg indirect zijn, en het daarmee moeilijk is om een uitspraak te doen over welk deel van deze kosten potentieel kunnen worden voorkomen als gevolg van het Buitenshuisproject, wordt ook deze categorie als PM-post opgenomen in het batenoverzicht.

Tabel 1 Overzicht maatschappelijke baten en belanghebbenden als gevolg van het Buitenshuisproject

Batenpost	Waarde per gezin gedurende 2 jaar		Voornaamste belanghebbenden
	Meest conservatief	Minder conservatief	
Kwaliteit van leven	9.110 euro	36.450 euro	Gezin
Zorgkosten en productiviteit kind	3.860 euro	7.730 euro	Gezondheidszorg-sector & landelijke overheid / werkgevers
Kwaliteit van leven gerelateerd aan hogere kans op ontwikkelen stoornis kind op latere leeftijd	470 euro	940 euro	Gezin
Werk en inkomen	580 euro	1.160 euro	Landelijke overheid / werkgevers
Openbare orde & Veiligheid (uithuisplaatsing en gedwongen kader)	12.440 euro	24.880 euro	Gemeenten
Criminaliteit	PM (positief)	PM (positief)	Gemeenten / landelijke overheid
Onderwijs	PM (positief)	PM (positief)	Gemeenten / landelijke overheid
Mantelzorg	PM (positief)	PM (positief)	Gezin / naasten
Totale waarde per gezin voor twee jaar	26.460 euro	71.160 euro	

Maatschappelijke kosten als gevolg van het Buitenshuisproject

Figuur 2: overzicht van de kosten als gevolg van het Buitenshuisproject

Bij het aanbieden van het Buitenshuisproject spelen verschillende kostencategorieën een rol. Allereerst de kosten van ofwel kinderopvang, ofwel BSO, ofwel huiswerkbegeleiding/sport. De kosten van deze tijdsbestedingen liggen ver uit elkaar, met geschatte jaarlijkse kosten van ongeveer 4.600 euro per jaar voor één dag per week kinderopvang²⁰, 1.650 euro per jaar voor één dag per week BSO²¹, 2.200 euro per jaar voor één dag per week huiswerkbegeleiding²², en 350 euro per jaar voor sport²³. De gemiddelde kosten, gewogen naar de procentuele verdeling van activiteiten binnen de gezinnen die deelnemen aan het Buitenshuisproject, bedragen naar schatting 2.580 euro per kind per jaar²⁴. Gezinnen die deelnemen in het Buitenshuisproject hebben gemiddeld twee kinderen, waarmee de kosten neerkomen op 5.160 euro per jaar, oftewel 10.330 euro per twee jaar voor elke dag in de week. De kosten voor gemiddeld 2 dagen in de week (meest conservatief) en 3 dagen in de week (minder conservatief) bedragen daarmee 20.660 euro per gezin en 30.990 euro per gezin per twee jaar, respectievelijk.

Een tweede grote kostenpost bestaat uit de inzet van de linking pins. Per gezin gaan we uit van een tijdsbesteding van 2 uur per gezin per week door een linking pin, oftewel 104 uur per jaar. De kostenhandleiding stelt dat bij een professional in de gezondheidszorg uitgegaan kan worden van 1.558 werkbare uren per jaar, waarmee de geschatte inzet van 104 uur per jaar overeenkomt met 6,7% van een fte (Zorginstituut Nederland, 2015). De kosten van de

20 Uitgaande van een uurtarief van 8,02 euro per uur (<https://www.consumentenbond.nl/kinderopvang/wat-kost-kinderopvang>) en 11 uur per dag: $8,02 * 11 * 52$ (weken) = 4.587 euro per jaar.

21 Uitgaande van een uurtarief van 7,02 euro per uur (<https://www.consumentenbond.nl/kinderopvang/wat-kost-kinderopvang>) en 4,5 uur per dag: $7,02 * 11 * 52$ (weken) = 4.012 euro per jaar.

22 Uitgaande van een maandtarief van 182 euro per maand, naar de tarieven van commerciële aanbieders van huiswerkclasses: $182 * 12 = 2.184$ euro per jaar.

23 Uitgaande van de gemiddelde contributie voor jeugd van voetbal, hockey, volleybal, handbal, atletiek en tennis (tabel 3.2 in de Contributiemonitor 2016/2017, Mulier instituut), plus een opslag voor kleding en sportartikelen (naar figuur 2.8 in Contributiemonitor 2016/2017, Mulier instituut).

24 Uitgaande van de verdeling van de kinderen binnen het Buitenshuisproject over kinderopvang (33,3%), BSO (55,6%) en sport/huiswerkbegeleiding (11,1%).

inzet van de linking pin bedragen daarmee naar schatting 5.790 euro per jaar per gezin dat deelneemt aan het Buitenshuisproject²⁵, oftewel 11.580 euro per gezin per twee jaar.

Medewerkers van de kinderopvang en BSO en ook de linking pins volgden in het kader van het Buitenshuisproject een training *traumasensitief werken*. Kosten voor deze training zijn opgebouwd uit kosten voor deelname en de tijdskosten. Kosten voor deelname bedroegen 176 euro per opvangmedewerker of BSO-medewerker, en 221 euro per linking pin. Daarnaast namen opvangmedewerkers en BSO-medewerkers nog deel aan een terugkombijeenkomst, waarbij de kosten 96 euro per deelnemer bedroegen. Elk trainingsmoment duurt een volledige dag, waarvoor bovendien tijdskosten worden gerekend. Omdat deze kosten verdeeld worden over alle gezinnen die vervolgens worden ondersteund door een linking pin en opvangmedewerker of BSO-medewerker, dragen deze kosten relatief weinig bij aan het uiteindelijke kostenplaatje. Onder de aanname dat een linking pin en opvangmedewerker of BSO-medewerker 15 gezinnen ondersteunt voordat er weer een nieuwe training wordt gevolgd, leidt dit tot ongeveer 110 euro per gezin dat ondersteund wordt binnen het Buitenshuisproject²⁶.

De laatste kostenpost die we hier beschouwen betreft de 'overige kosten', bestaande uit eventuele doorverwijzingen van de linking pins naar andere hulpverleners, of naar ander aanbod in de regio voor de gezinnen die ze ondersteunen, zoals Be-Active²⁷, een organisatie die activiteiten biedt rondom bijvoorbeeld sport en bewegen, of kosten op het gebied van verjaardagscadeaus of uitjes voor het gezin. Linking pins geven aan dat hier beperkt sprake van is, en omdat deze kostenposten zo divers van aard kunnen zijn en daarmee lastig te kwantificeren zijn, wordt gerekend met een toeslag voor deze overige kosten van 5%.

---

25 Uitgaande van functiegroep 60, middelste schaal, met 39% opslag voor werkgeverslasten en 38% opslag voor overhead, in lijn met de standard rekenwaarden als voorgesteld in de kostenhandleiding (ZiNL, 2015).

26 Uitgaande van 221 euro deelnamekosten + 445 euro tijdskosten voor de linking pin, en 272 deelnamekosten + 713 euro tijdskosten voor de medewerkers van kinderopvang en BSO (tezamen 1.651 euro), verdeeld over 15 gezinnen.

27 Zie <https://www.123beactive.nl>.

Tabel 2 Overzicht maatschappelijke kosten en belanghebbenden als gevolg van het Buitenshuisproject

Kostenpost	Kosten per gezin gedurende 2 jaar		Voornaamste belanghebbenden
	Meest conservatief	Minder conservatief	
Activiteit buitenshuis	20.660 euro	30.990 euro	Landelijke overheid ²⁸ / Gemeenten
Linking pin	11.580 euro	11.580 euro	Gemeenten
Training trauma-sensitief werken	110 euro	110 euro	Gemeenten
Overige kosten ²⁹	1.620 euro	2.130 euro	Gemeenten
Totale kosten per gezin voor 2 jaar	33.970 euro	44.820 euro	

28 Deze kosten worden voor een groot deel vergoed vanuit de landelijke overheid in de vorm van kinderopvangtoeslag; zie <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/besluiten/2019/10/29/kinderopvangtoeslag-2020/Kinderopvangtoeslag+2020.pdf>.

29 5% van de totale kosten van de kosten voor "activiteit buitenshuis", "linking pin, en "training traumasensitief werken".

Discussie en duiding van resultaten

In de primaire analyses werd gerekend met een gezin met 2 kinderen en 2 ouders, waarbij sprake was van 2 of 3 dagen buitenshuis activiteit per kind; 5-20% reductie in kosten op de verschillende domeinen; en met een duur van twee jaar van de kosten en een deel van de baten. Deze aannames hebben grote impact op de resultaten en het is dan ook belangrijk te realiseren wat de impact van elke assumptie is. Uit deze verkenning is gebleken dat de belangrijkste kostenposten de kosten van de buitenshuis activiteit zijn, en de kosten van de linking pin. Waar de kosten van de linking pin redelijk goed in te schatten zijn, zit er achter de buitenshuis activiteit grote variatie tussen relatief dure kinderopvang en relatief goedkope sportactiviteiten. Als een kind meer dan 3 dagen per week naar de opvang zou gaan, dan zouden de kosten flink toenemen. Deze kosten worden als gevolg van de kinderopvangtoeslag, die de linking pins helpen aanvragen voor de ouders, voor een substantieel deel door de landelijke overheid gedragen. Het is bovendien aannemelijk dat meer frequente opvang gepaard kan gaan met grotere (positieve) effecten. Aan de batenkant geldt dat de toename in kwaliteit van leven en de bespaarde kosten als gevolg van minder uithuisplaatsing verreweg de grootste posten zijn.

Om de waarde van de geschatte toename in de kwaliteit van leven te bepalen, werd nu gerekend met een 6,5%-punt toename in kwaliteit van leven. Een alternatieve manier om verandering in kwaliteit van leven te schatten als gevolg van het Buitenshuisproject laat zien dat die inschatting mogelijk aan de conservatieve kant zit. Deze alternatieve aanpak maakt gebruik van zogenaamde *effect sizes* op klinische uitkomstmaten die in de pilotstudie werden gevonden. Uit de interim analyse van de pilotstudie van het Buitenshuisproject blijkt dat deelnemende kinderen een stijging laten zien op de Pediatric Quality of Life Inventory (PEDIQL), een vragenlijst om gezondheidsgerelateerde kwaliteit van leven te meten bij kinderen met een range van 0 tot 100 waarbij een hogere score voor een betere kwaliteit van leven staat. Op baseline scoren kinderen een gemiddelde waarde van 75.84 (SD: 14.75, N = 49) en na drie maanden 83.61 (SD: 10.80; N = 18). Met behulp van een conversiefactor opgesteld door Sanderson ea (2004)³⁰, kan vervolgens de verkregen effect size (Cohen's d) omgerekend worden naar een geschatte winst in utiliteit (Sanderson, Andrews, Corry, & Lapsley, 2004). Dit komt neer op een stijging in utiliteit van 0,10³¹, wat ruimer is dan de 0,065 waar in deze verkenning mee werd gerekend. Dit kan er op wijzen dat het minder conservatieve scenario bij het inschatten van de baten op het gebied van een toename in kwaliteit van leven mogelijk realistischer is. Dit wordt verder onderbouwd door de insteek van het Buitenshuisproject om door het aanbieden van integrale steun te streven naar een verbetering in de gezinssituatie die langer duurt dan twee jaar, met name op het gebied van kwaliteit van leven.

---

30 Conversieactor van Sanderson et al. 2004 is 0.172 per effect size (uitgaande van de omrekenfactor die gevonden is bij patienten met een depressie).

31 Cohen's D op basis van interim analyse: $(83.611 - 75.8367) / 12.929846 = 0.601268$; de utiliteitwinst kan dan berekend worden als volgt: $0.601268 * 0.172 = 0.1034$.

Een ander uitgangspunt binnen deze verkenning was dat één van de ouders psychische problematiek heeft. Indien er bij beide ouders sprake is van psychische problematiek, dan zullen de potentiële baten verder kunnen toenemen, bijvoorbeeld doordat een toename in kwaliteit van leven hoger wordt gewaardeerd binnen de samenleving wanneer deze verbetering plaatsvindt bij iemand waarbij sprake is van een hogere ziektelast, en omdat de kans dat kinderen dan zelf psychische problemen ontwikkelen nog groter is.

De baten als gevolg van een reductie in uithuisplaatsing werden gebaseerd op de in een SEO-rapport berekende baten op dit gebied als gevolg van de thuisbegeleiding van gezinnen. Omdat dit indirect bewijs is, werd voor de conservatieve insteek gekozen en werden de in het SEO-rapport gevonden baten slechts voor een deel (10 tot 20%) meegeteld. Ook rondom deze batenpost bestaat dus veel onzekerheid.

Voor de overige batenposten geldt dat deze relatief gezien minder bijdragen aan de ingeschatte waarde van het Buitenshuisproject. Dit werd ook veroorzaakt doordat conservatieve aannamen werden gedaan door te rekenen met kleine percentages verbetering als gevolg van het Buitenshuisproject of door potentiële baten alleen als PM-post te benoemen. Binnen deze posten kan echter gelden dat de gemiddelde ingeschatte waarde relatief klein is, maar dat deze binnen individuele gezinnen groot zou kunnen zijn. In de verkenning schatten we baten in termen van gemiddelden, maar wanneer problemen binnen een gezin uitzonderlijk groot zijn, kan het gewenst zijn om zwaarder in te zetten door bijvoorbeeld voor een groter aantal dagen opvang te kiezen, om daarmee bijvoorbeeld uithuisplaatsing van het kind te proberen te voorkomen. Dit heeft zowel invloed op de baten als de kosten van het Buitenshuisproject.

In deze strategische verkenning werden de mogelijke intergenerationele effecten, die in veel onderzoek zijn aangetoond (o.a. Havinga, 2017), van het Buitenshuisproject buiten beschouwing gelaten. Echter, wanneer dergelijke effecten vermeden of verminderd kunnen worden kan wellicht een vicieuze cirkel worden doorbroken met mogelijk positieve baten voor de toekomstige gezinnen en dus de samenleving als geheel (Warmingham, Rogosch, & Cicchetti, 2020).

Conclusie

Deze strategische verkenning bracht de mogelijke kosten en baten van het Buitenshuisproject in kaart. Het doel was om, in afwachting van evidentie waarmee meer betrouwbare uitspraken kunnen worden gedaan, met deze strategische verkenning alvast voorzichtig inzicht te geven in de orde van grootte van de kosten en baten van het Buitenshuisproject. De resultaten in deze verkenning dienen dus pertinent niet als 'hard bewijs' omtrent de kosten en baten van het Buitenshuisproject, maar kunnen wel helpen om inzichtelijk te maken waar de grootste kosten en baten verwacht kunnen worden, en daarmee bijdragen aan een meer onderbouwd gesprek over de financiering van het Buitenshuisproject. Het ontbreken van evidentie over deze kosten en baten is overigens niet ongebruikelijk; er zijn zeer weinig studies uitgevoerd naar de kosten en effecten van interventies gericht op jeugd.

Dit rapport laat zien dat er substantiële kosten gemoeid zijn met het Buitenshuisproject (ingeschat tussen gemiddeld 34.000 en 45.000 euro per gezin), primair als gevolg van de buitenshuis activiteit van de kinderen en de inzet van de linking pin. Naast substantiële kosten ontstaan er mogelijk ook substantiële baten als gevolg van het Buitenshuisproject (ingeschat tussen gemiddeld 26.000 en 71.000 euro per gezin, maar met inherent veel onzekerheid), primair in de vorm van een verbetering in de kwaliteit van leven van de ouders en de kinderen en een mogelijke reductie in uithuisplaatsing. De potentiële waarde van het Buitenshuisproject is, bij het huidige gebrek aan evidentie, per definitie zeer onzeker. Daar komt bovenop dat de potentiële waarde zich op veel verschillende domeinen kan uiten, en mogelijk pas op latere leeftijd van de kinderen kan ontstaan. Voor de waarde met betrekking tot de kwaliteit van leven geldt dat deze substantieel groter uitvalt, wanneer een toename in kwaliteit van leven zich niet beperkt tot de twee jaar waarin een gezin wordt ondersteund in het kader van het Buitenshuisproject, maar ook daarna in bepaalde mate standhoudt. Andersom geldt dat de waarde veel lager zal uitpakken wanneer de toename in kwaliteit van leven veel minder is of langzamer op gang komt. Het is echter niet ongebruikelijk dat investeren in het welzijn van kinderen vooral op de langere termijn effecten laten zien. In een rapportage van McDaid ea (2011) werd gekeken naar de (lange-termijn) effecten van investeren in het welbevinden van kinderen en daaruit kwam naar voren dat de baten vooral op de lange termijn opwegen tegen de benodigde investering, waarbij voor elke geïnvesteerde Euro het achtvoudige werd teruggewonnen, met namen in sectoren buiten het domein van de gezondheidszorg (McDaid, 2011).

De strategische verkenning laat zien dat de kosten van het Buitenshuisproject worden gedragen door gemeenten en de landelijke overheid, en dat de baten bij verschillende belanghebbenden terechtkomen (het gezin en de naasten, de gezondheidszorg, werkgevers, gemeenten en de landelijke overheid). Directe baten voor de gemeenten hebben vooral betrekking op openbare orde en veiligheid (uithuisplaatsing en gedwongen kader; geschat op 35%-47% van de totale geïdentificeerde baten van het Buitenshuisproject), vermindering in criminaliteit (PM-post), en onderwijs (PM-post). Hoewel dit om substantiële baten gaat, is het niet ondenkbaar dat gemeenten wellicht financiële incentives (bijv. subsidies) nodig hebben om het Buitenshuisproject breder te implementeren.

De potentiële waarde van het Buitenshuisproject moet niet worden geïnterpreteerd voorbij de orde van grootte die het vertegenwoordigt. Meer zekerheid kan ontstaan wanneer er meer geregistreerd wordt binnen deze groep. De substantiële kosten die deze groep kan maken voor de maatschappij, de hoge kosten die gemoeid kunnen zijn met het bieden van goede hulp aan deze kwetsbare doelgroep, en de grote mate van onzekerheid over de precieze hoogte van de maatschappelijke waarde van goede ondersteuning van deze doelgroep, onderstrepen de noodzaak om meer onderzoek te doen op dit gebied. Eerste metingen van de interim analyses die recent gedaan zijn als onderdeel van de pilotstudie naar het Buitenshuisproject laten in ieder geval een positief beeld zien: naast de eerder beschreven verbetering op de Pediatric Quality of Life Inventory, werd ook een lichte verbetering gezien op de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), een korte screeningslijst die de psychische problematiek en vaardigheden bij kinderen van 2 tot en met 17 jaar meet. De strategische verkenning laat daarbij zien dat het met name zinvol lijkt om betere evidentie te verzamelen over de effecten van het Buitenshuisproject op kwaliteit van leven (ook van de ouders) en uithuisplaatsing. Een

dergelijk onderzoek zou opgehangen kunnen worden aan een beleidsinstrument dat recent ontwikkeld is om de problematiek van gezinnen die gemeld zijn bij Veilig Thuis in kaart te brengen³². Deze beleidstool is gebaseerd op de resultaten van de eerste meting van een onderzoek naar de effectiviteit van de aanpak van kindermishandeling in 13 Veilig Thuis regio's en brengt problemen in kaart op het gebied van: partnergeweld en kindermishandeling, psychische trauma's van ouders en kinderen, hechtingsproblemen, emotionele onveiligheid bij kinderen, opvoedstress van ouders, ingrijpende jeugdervaringen van ouders, probleemgedrag van kinderen en risicofactoren van ouders.

Ter afsluiting moet nog benadrukt worden dat het perspectief van kosteneffectiviteit een beperkt perspectief is bij het beoordelen van de gewenstheid van een interventie. Naast het economische perspectief, kunnen andere overwegingen (bijvoorbeeld ethische) een rol spelen, zeker in geval van een kwetsbare doelgroep, waarbij de effecten naar verwachting een leven lang kunnen doorwerken op een veelheid aan domeinen.

---

32 <https://www.augeo.nl/nl-nl/actueel/gezinsproblematiek-in-beeld>.

Referenties

- Alink, L., Prevoo, M., Van Berkel, S., Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen. In: Den Haag: WODC.
- De Graaf, R., Ten Have, M., Van Gool, C., & Van Dorsselaer, S. (2012). Prevalentie van psychische aandoeningen en trends van 1996 tot 2009; resultaten van NEMESIS-2. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 54(1), 27.
- Drost, R. (2014). Handleiding intersectorale kosten en baten van (preventieve) interventies: Classificatie, identificatie en kostprijzen. *VGE infobulletin (Newsletter of the Belgium/ Dutch Society of Health Economics)*, 31(2), 5-7.
- Forrester, D., Copello, A., Waissbein, C., & Pokhrel, S. (2008). Evaluation of an intensive family preservation service for families affected by parental substance misuse. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 17(6), 410-426.
- Hanekamp, M., Schenderling, P., Knieriem, M., Berns, S., Peeters, B., (2018). *Kostprijsonderzoek Gecertificeerde Instellingen*. Retrieved from Utrecht:
- Haverman, M., & Van der Zanden, R. (2018). *Handleiding Buitenshuisproject voor KOPP/ KOV en Kinderen van ouders met een verstandelijke beperking*. Retrieved from Utrecht:
- Havinga, P. J., Boschloo, L., Bloemen, A., Nauta, M. H., Penninx, B., Schoevers, R., & Hartman, C. (2017). Doomed for Disorder? High Incidence of Mood and Anxiety Disorders in Offspring of Depressed and Anxious Patients: A Prospective Cohort Study. *The Journal of clinical psychiatry*, 78(1), e8-e17.
- Hoefnagels, C., Snoeren, F., Baeten, P., (2015). *Helpt hulp aan gemelde mishandelde kinderen? Onverklaarde variatie beter begrepen*. Retrieved from Utrecht:
- Houkes, A., Lucy, K., Willebrands, D. (2011). *Kosten en baten Thuisbegeleiding voor gezinnen*. Retrieved from Amsterdam:
- Kelleher, K., Chaffin, M., Hollenberg, J., & Fischer, E. (1994). Alcohol and drug disorders among physically abusive and neglectful parents in a community-based sample. *American Journal of Public Health*, 84(10), 1586-1590.
- McDaid, D. (2011). Making the long-term economic case for investing in mental health to contribute to sustainability. *European Union*.
- National Institute for Health Care Excellence. (2012). Social and emotional wellbeing: Early years. In: NICE London.
- Pommer, E., & Sadiraj, K. (2016). Gemiddelde budgetten per cliënt (en dag) voor cliënten met een voogdijmaatregel en cliënten die 18 jaar of ouder zijn.
- Salomon, J. A., Haagsma, J. A., Davis, A., de Noordhout, C. M., Polinder, S., Havelaar, A. H., . . . Speybroeck, N. (2015). Disability weights for the Global Burden of Disease 2013 study. *The Lancet Global Health*, 3(11), e712-e723.
- Sanderson, K., Andrews, G., Corry, J., & Lapsley, H. (2004). Using the effect size to model change in preference values from descriptive health status. *Quality of Life Research*, 13(7), 1255-1264.

- Thielen, F. W., Ten Have, M., de Graaf, R., Cuijpers, P., Beekman, A., Evers, S., & Smit, F. (2016). Long-term economic consequences of child maltreatment: a population-based study. *European child & adolescent psychiatry*, 25(12), 1297-1305.
- Thorup, A. A., Laursen, T. M., Munk-Olsen, T., Ranning, A., Mortensen, P. B., Plessen, K. J., & Nordentoft, M. (2018). Incidence of child and adolescent mental disorders in children aged 0-17 with familial high risk for severe mental illness-a Danish register study. *Schizophrenia research*, 197, 298-304.
- van Lieshout, P., Alink, L., Bijleveld, C., Dannenberg, E., Goedee, J., Janssen, J., & Steketee, M. (2018). Advies opzet monitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Verdurmen, J., Ten Have, M., De Graaf, R., Van Dorsselaer, S., van't Land, H., & Vollebergh, W. (2007). Psychische gevolgen van kindermishandeling op volwassen leeftijd. *Resultaten van de " Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study" Nemesis (psychological consequences of child abuse in adulthood: results from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study NEMESIS)*. Utrecht, Netherlands: Trimbos-instituut.
- Versteegh, M. M., Vermeulen, K. M., Evers, S. M., de Wit, G. A., Prenger, R., & Stolk, E. A. (2016). Dutch tariff for the five-level version of EQ-5D. *Value in health*, 19(4), 343-352.
- Warmingham, J. M., Rogosch, F. A., & Cicchetti, D. (2020). Intergenerational maltreatment and child emotion dysregulation. *Child Abuse & Neglect*, 102, 104377.
- Zorginstituut Nederland. (2015). Richtlijn voor het uitvoeren van economische evaluaties in de gezondheidszorg. *Diemen: Zorginstituut Nederland*.
- Zwaap, J., Knies, S., Van der Meijden, C., Staal, P., & Van der Heiden, L. (2015). Kosteneffectiviteit in de praktijk. *Diemen: Zorginstituut Nederland*.

